

CENGİZ DAĞCI'NIN ROMANLARINDA ATA MİRASI TOPRAĞA
BAĞLILIK

COMMITMENT TO THE LEGACY OF ANCESTRAL LAND IN CENGİZ DAĞCI'S
NOVELS

НАСЛЕДИЕ ПРЕДКОВ, ПРИВЕРЖЕННОСТЬ К СВОЕЙ ЗЕМЛЕ В
РОМАНАХ ЧИНГИС ДАГДЖЫ

Doç. Dr. Salim ÇONOĞLU*

ÖZET

İnsan hayatının merkezinde bir unsur olarak; ana ve yurt olma özelliğini daima korumuş olan toprak, kendini anlamlı kılan bu nitelikleriyle edebiyat metinlerinin de konusu olmuştur. Bu durumun, toprağın, millet hayatının ve bu hayata ait yüzlerce yıllık birikimin taşıyıcısı olma özelliğiyle ilgili olduğu açıktır. Bu makalede de Kırım Türkleri'nin yaşadığı trajediyi romanlarında dile getirerek, Kırım'dan ayrı düşmenin acısını ve yalnızlığını, anıların mekânı olan vatan toprağına bağlanarak anlatmaya çalışan Cengiz Dağcı'nın, toprağına bağlı/toprak çevresinde şekillenen bir hayatı hangi açılardan öne çıkardığı değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler:

Cengiz Dağcı, Kırım, toprak, kültürel hafıza, toprak ana

ABSTRACT

Located in the center of human life as an element of the main and the distinction of being the country with ever-earth, has been the subject itself makes sense these qualities in literary texts. In this case, hundreds of national life and this life is the annual accumulation is also related to the idea of being a carrier. Soil, a role of these, an important carrier of cultural memory position. Tragedy of the Crimean Turks live in this article, expressed in his works, his pain and loneliness of the Crimea to fall apart, place of memories, which tries to explain the native land of Genghis Dağcı'nın connected novels, depending on soil / land in which life formed around the highlighted aspects will be evaluated.

Key Words:

Cengiz Dağcı, Kırım, soil, cultural memory, mother earth

РЕЗЮМЕ

Литературные тексты выступают в качестве элемента, в центре которого находится человеческая жизни со всеми её лучшими проявлениями: неподкупной честью, приверженностью к земле предков, сохранением наследия прошлого. В

* Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü-
Balıkesir / TÜRKİYE

данной статье оценивается отношение Чингис Дагджы к трагедии крымских тюрков и отдельного человека. Кроме того, рассматривается жизнь, которая формируется в данных условиях, говорится о боли и одиночестве, приверженности к родной земле как месту воспоминания и размышления.

Ключевые Слова:

Чингис Дагджы, Крым, почва, культурная память, мать-земля

Giriş:

Her toplumun hem üretim ve yaşamı idame ettirme; hem de bir yere aidiyet ve tarihselliğini kavrama noktasında toprağa bağlı bir geçmişinin olduğu bilinmektedir. Sanayi devrimi öncesine kadar bütün uygarlıkların hemen hemen hepsi, -varolmanın en önemli koşulu olarak- doğayla insan arasındaki uyumun sürdürülmesi gerekliliğinin altını çizmişlerdir. Hava, su, ateş ve toprak kültüyle açıklanabilecek bu uyumda özellikle toprağın önemli bir yer tutması anlamlıdır. Bütün varlıklar bu dört unsurun doğayla insan arasındaki uyumunun bileşiminden oluşmuştur ve toprak bu bileşimin temelidir. Bu bağlamda toprak, her şeyin anası ve başladığı, bittiği yerdir. Çağlar'ın ifadesiyle, insan hemen bütün mitolojilerde ve dinlerde topraktan yaratılır, örneğin Altay Türklerinin inanışlarına göre tanrı Kayra Kan suyun derinliklerinden çıkardığı toprağı suyun yüzeyine serpererek dünyayı meydana getirmiştir. Kuzey Amerika ilkellerinin inancına göre aynı işi bir ilksel kaplumbağa yapar, suyun dibinden çamur çıkararak dünyayı meydana getirir. Kuzey Asya halkları tanrının gökyüzüne ateş fıskırtarak denizin sularını kuruttuğuna ve toprağı meydana çıkararak dünyayı yarattığına inanırlar. İlk tanrıçalar, *Kybele*, *Demeter* (Ge-Meter) hep toprak Ana'dırlar. Âdem topraktan yaratılmıştır. Tanrı sevdiği kullarına toprak vaat eder, Yahudi inançlarına göre Ken'an ülkesi tanrının İsrâioğullarına vaat ettiği toprak (Mev'ud toprak) tır (Çağlar 2008: 144-145).

Esin'ine göre, kainatın bütün tezahürlerini gök ve yir-sub/v'un (yer-su: yer yüzü) temsil ettiği birbirine zıt, fakat birbirini tamamlayan iki evrensel "nefes"ten oluşmuş olarak kabul eden sistem, proto-Türk ve Türklerin en eski, belki de öz kozmolojisidir (Esin 2001: 19). Bu tespit, insanları besleyen yer ve suların Türk toplumunda tıpkı gök gibi mukaddes olduğunu; gök ve yerin Türk milletinin koruyucu olduğunun da bir ifadesidir. Türk Dili'nin en eski metinleri olan Göktürk yazıtlarının da yaradılış ile söze başlanması anlamlıdır: Yukarıda mavi gök, altta yağız yer yaratıldığında ikisinin arasında insanoğlu yaratılmıştır (Ergin 2000: 9) ifadesi, yerin özellikle yaşanılan yer ve vatan toprağı olma açısından taşıdığı önemi ortaya koymaktadır. Öte yandan, Altay ve Kırgız destanlarında da önce gök sonra yer yaratılır. Açıkçası yaratılışta gök+yer+insan üçlüsü birlikte görünürler. İnsanları besleyen yer ve sular gök gibi mukaddestir. Gök ve yer Türk milletinin koruyucusudur (Ögel 1995: 146-147).

Büyük devlet kurmuş Türklerde yerin ve toprağın sahibi gibi düşüncelerin pek görülmediğini ifade eden Ögel'e göre, çok eski proto Türk düşüncelerini saklamış Türk kesimleri de vardır. Yakut Türkleri yer ve toprağı ana, güçlü ve kutlu bir kadın olarak görür. Bu yüzden yakut şiirlerinde toprağı toprak ana ya da ana toprak denir. Öte yandan Türk mitolojisinde, her yer sularla kaplı iken, Tanrının emri ile Erlik, suyun dibinden toprak çıkarmıştır. Bu toprak suyun üzerine atılarak yer ve tepeler meydana getirilmiştir. Yani toprak, su altında, dünya yaratılmadan önce de vardır ve yaratılan nesnelere ham maddesini oluşturmuştur. Bu tespit, Türklerin her çağda kendilerine hayat veren toprak ve suya ne kadar saygı gösterdiklerinin bir ifadesidir. Yurdun yerleri ile suları aynı zamanda vatan demektir (Ögel 1995: 262-323).

Toprak, Türk mitolojisinde, Türk kültüründe insanın yaratılmasına dâhil olmuş; ana, yurt, vatan olma özelliğini daima korumuştur. Büyük Hun İmparatoru Mete'nin tahta çıktığı sırada en kuvvetli çağlarını yaşayan Tung-Hu'ların elçisiyle Mete arasındaki bir konuşmada toprağın insan için kutsallığı benzer şekilde ifade edilmektedir: Önce Mete'den babası Tuman'ın atını vermesi istenir. Mete hemen kurultay toplar ve vezirlerinin itirazına rağmen atı verir. Daha sonra Mete'nin karısı istenir. Mete onu da verir. Bunun üzerine cesaretlenen Tung-Hular ordularıyla terk edilmiş bir araziye girer. Bu, Hunlarla sınır sağlayan çorak bir bölgedir. Bu yeri onlardan isterler. Mete kurultayı tekrar toplar. Vezirler işe yaramaz bir toprak parçasının verilebileceğini söyleyince Mete, toprak devletin temelidir der. Biz onu başkasına nasıl verebiliriz (Ögel 1993: 7).

Toprak, dün olduğu gibi bugün de sosyal yaşamın önemli psikolojik yerleşimlerinden biridir. Yer/toprak, coğrafyanın bir parçası ya da bölümü olarak sadece yaşanan bir yer anlamına gelmez. Belirli bir yerde yaşayan insanlar arasında psikolojik bir etkileşim meydana gelir. Bu etkileşim insanların buldukları yeri vatana çevirmelerini sağlar. Bunu sağlayan şey yerin ruhudur. Bu ruh, insan varlığının en önemli parçalarından biridir (Holt-Jensen 1999: 158). İnsanların yere dair duygusallıklarını ifade ederken bir takım anahtar sözcükler kullandığından söz eden Tuan'a göre de bu sözcükler yerin ruhu, kişiliği ve duygusudur. İçerisinde ruhların yaşadığına dair inançlar, yerin zaman içerisinde insanlar gibi kişilik ve duygu kazanmasını sağlar ve sonunda yerin kişiliği doğal özellikler ile insan neslinin zamanla meydana getirdiği düzenlemelerin bileşkesi haline gelir (Tuan 2005:119). Bu tanımlamalardan, toprak ve insan arasında varoluşsal bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. İnsan zamanı ölçülerinde yerine pek çok şey koyabileceğimiz, kendisine pek çok unsur yükleyebileceğimiz toprak, insanla ilişkisi bağlamında çok zengin imkânlar sunmaktadır. Toprağın kültürel anlamda üretkenliği ve iletkenliği, Montgomery'nin ifadesiyle ayaklarımızı bastığımız, evlerimizin üzerinde oturduğu zeminin sadece çöp çöp olmadığının da anlamlı bir ifadesidir. Onu ne kadar gönlümüzden ve gözümüzden uzak tutmaya çalışsak da, zengin toprağı

deşerek ona yakından baktığımızda sadece canlıları değil, binlerce yıllık bir geçmişi içerisinde barındıran bir kültürel arka planı, koca bir dünyayı yani hayatın kokusunu duymak her zaman mümkündür (Montgomery 2010: 2).

Toprakla insan arasındaki bu anlamlı uyumun sadece belirli bir yöreye ya da uygarlığa has bir davranış biçimi olmadığı da bilinmektedir. Modern yurtseverlik dilinin antik çağların mirası üzerine kurulduğundan söz eden Virolî'ye göre, antik yurtseverlik dinsel bir duygudur ve ülke sözü terra patria'yı (baba yurdu/ata yurdu) vurgular. Her kişinin ata yurdu o kişinin yöresel ya da milli dininin kutsal gördüğü toprak parçası, atalarından arta kalanların barındığı, ruhlarının dolaştığı yurttur. O kişinin küçük ata yurdu mezarıyla ve ocağıyla aile çevresidir; büyük ata yurdu, prytaneum'u ve kahramanlarıyla, dinle sınırları çizilen kutsal çevresi ve toprak parçasıyla şehirdir. Ata yurdu tanrıların ve ataların oturduğu ve tapınmayla kutsanan kutsal bir topraktır (Virolî 1995: 29). Toprak, insan, ata yurdu ve kültür arasındaki anlamlı ilişkiye vurgu yapan bu cümlelerden; insanları toprağa bağlayan şeyin doğanın gizli bağı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum kişinin kendi toprağına bağlandığı gibi bir başka ülkenin toprağına bağlanamamasının sebeplerini de ortaya koymaktadır. Kaplan bu durumu "*Yerleşik medeniyetlerde toprak, insanın ayağını, ağacın kökleri gibi tutar.*" şeklinde ifade etmektedir (Kaplan 1985: 30).

Kültürün merkezinde yer alan bir unsur olarak algılanmış; insanın yaratılmasına dâhil olmuş; bir ana olma özelliğini, yurt olma özelliğini daima korumuş olan toprak, kendisini anlamlı kılan bu nitelikleriyle edebiyat metinlerinin de konusu olmuştur. Bu durumun, millet hayatının ve bu hayata ait yüzlerce yıllık birikimin taşıyıcısı olma düşüncesiyle de ilgili olduğu açıktır. Toprak, bu vasfıyla, kültürel hafızanın önemli bir taşıyıcısı konumuna gelir.

Sürgünün Trajedisi ve Toprağın Sinesine Sığınmak:

Kırım'ın ve Kırım Türklerinin trajedisi, "modern dünya"nın bugüne kadar tanıdığı olduğu ve uzaktan seyretmekle yetindiği en büyük trajedilerden biridir. 1917 Sovyet İhtilali sırasında, ihtilalin başarıya ulaşabilmesi için çeşitli vaatlerle Türk topluluklarının desteğini alan/almak zorunda kalan Bolşevik liderler, devrimin taşlarının yerli yerine oturmasının ardından sözlerinden dönmüş ve devrim, masum insanları çarkları arasında hızla öğütmeye/tüketmeye başlamıştır. Kocakaplan'ın ifadesiyle, 1921-1929 yılları arasında Kırım Türklerinin yaşantısında ekonomik, kültürel ve sosyal anlamda iyileşmeler olsa da, 1929 sonrasında sudan sebeplerle kırk bin Kırım Türkü Ural bölgesine sürülmüş, 1933-1938 yılları arasında Kırım Türklerinin önde gelen aydınları yok edilmiştir. Kırım'ın Almanlar tarafından işgali ve bu işgal sonrasında Almanların yenilerek Kırım'dan çekilmelerinin ardından 18 Mayıs 1944 tarihinde yüzbinlerce Kırım Türk'ü zorla vatanlarından kopararak

bilmedikleri topraklara sürgün edilmişlerdir (Kocakaplan 2010: 17-18). Ülküsal da bu trajediyle ilgili şunları söylemektedir:

“ 18 Mayıs günü bütün Tatarları kamyonlar ve arabalarla istasyonlara taşıyıp kapalı hayvan ve eşya vagonlarına tıktılar ve kapılarını kilitlediler. Bunu yaparken suçlu suçsuz, kadın ihtiyar, genç, çocuk ayırmadılar. Ama aileleri parçaladılar, çocukları ana ve babalardan, eşleri birbirinden ayırdılar. Feryat ve figan içinde, dipçik ve jop darbeleri altında hepsini meçhul yerlere sürdüler. Yanlarına ancak iç çamaşır ve birer örtü almalarına ve birer günlük yiyecek almalarına izin verdiler.” (Ülküsal 1980: 313).

Kırım'ın büyük zulümlerle ve hak etmediği bir şekilde karşıladığı bu yeni ve karanlık dönem; evlerinden/yurtlarından koparılarak, bilmedikleri/görmedikleri yerleri yurt tutmak zorunda kalan insanların “Ölüm ve Korku Günleri”yle dolu yok ediliş tarihidir. Kolektifleştirme, köylerde kolhozlaştırılma, dünyanın dört bir tarafına gönülsüz sürgünlük, hapis ve ölümler, Kırım'ın çektiği acıların kâğıda dökülen kısa listesidir sadece.

Şahin'in ifadesiyle, bir trajedinin ortasına doğan, çocukluk ve gençlik yıllarını bu trajedinin şahidi olarak geçiren (Şahin 1996: 50) Cengiz Dağcı'da, eserlerinde, Kırım Türklerinin yaşadığı trajediyi, Kırım'dan ayrı düşmenin acısını ve yalnızlığını, anıların mekanı olan vatan toprağına bağlanarak anlatmaya çalışır. Romanlarında toprağına bağlı/toprak çevresinde şekillenen bir hayatı öne çıkardığı/önemsediği görülen Cengiz Dağcı, toprağı onun üstündekilerle, onun hafızasıyla birlikte düşünür. Yazara göre toprak, yeryüzüne ait alelade bir unsur değildir. Milleti millet yapan bütün erdemlerin gelişmesini sağlayan canlı bir organizmadır. Bu öneminden dolayı O'nun eserlerinde toprak: *“Tolstoy'un romanlarında olduğu gibi feodal bir düzenin göstergesi olarak karşımıza çıkmaz. Yahut Şolohov'da olduğu gibi sadece toprağına bağlı bir hayat tarzının manzaralarını çizmez.”* (Kolcu 1997: 85). Dağcı'nın romanlarında toprak tarihtir, kültürdür, istikbaldir, yürekte kainata açılan bir hümanizma penceresidir, kendini idrakin şuurudur, kısacası her şeyle yoğrulmuş bir “ana”dır, “toprak ana”dır. Toprağın kutsallığından açık bir şekilde bahseden yazarın en büyük görevi, kendi ocağından, annesinin yüreğinden çıkan sesi duyabilmektir. Eğer milyonlarca sesin içerisinde annesinin ve toprağın balam diyen ezgisini duyamazsa bu dünyada yaşamının kendisine haram olduğunu bilir. Yazar, toprağı tasvir eden bütün satırlarda duygulu bir şiir dilini, insanı yüreğinden yakalayan bir üslubun yansımalarını ifade eder. Toprak, yazarı içerisine çeken bir mukaddeslik kaynağıdır. Bu kaynak, insanın, ataları tarafından toprağına gömülü olan göbek bağıyla birleşerek yaşamasına sebep olur. Toprak, göbek bağıyla aynı işlevi üstlenir. İnsanları toprağına bağlayan ruhun kaynağında o vardır. Toprağına geçmişinin ve geleceğinin varlığı olarak bağlanır.

Cengiz Dağcı, bütün romanlarında yüzyıllardır Kırım coğrafyasında yaşayanları sinesinde barındıran toprağı ve onun bağrında yaşayan insanların hayat hikâyelerini anlatır. Toprağı üzerinde yaşayan canlılardan ayrı tutmaz. Sadece yazar için değil, kahramanları için de toprak kutsaldır. Nasıl bir anne evladından ayrı kalmaya razı olmazsa, onlar da yaşadıkları topraktan ayrılma konusunda rıza göstermezler. Romanlarının kahramanları toprağı vatan olarak görür ve gerektiğinde uğruna can verilebilecek bir özne olarak kabul ederler. Çünkü hepsi farklı farklı görüşlere sahip olsalar da toprağı ata mirası, ata yadigârı, atalarının mezarını barındıran bir kucak ve daha da öte bir ana gibi bakarlar. Sonunda bu duygu yumağı, tüm farklılıklara rağmen toprak ve vatan sevgisinde birleşir.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşıldığı gibi, Cengiz Dağcı'nın eserlerinin asli unsurlarından biri olan toprak, kültürel bir bellek mekânı olarak, varolmanın en önemli şartlarından biridir. O, “onun için” ve “onun kucağında” ölmeyi asla reddetmez. Yazarı toprağı taşıyan şey, ölmüş akrabaları, tanıdıkları ve toprağıyla birlikte olmak ve kültürel köksüzlüğü/öksüzlüğü ortadan kaldırmaktır. Bu durum, toprağı ve onun hafızasındakileri hatırladıkça sadece kendi ömrünü değil, Kırım'ı da sonsuzluğı götüreceğine dair taşıdığı inancın sağlamasıdır aslında. Ateş ve kan dolu günlerin içinden geçen Cengiz Dağcı, toprak ve insan arasındaki bu varoluşsal ilişkinin farkındadır. Kırım toprağına bedeniyle dokunmuş, ilk nefesini orada almış, orada ağlamış ve gülmüş, yakınlarıyla orada yaşamış, orada dünyayı tanımıştır. Kültürel anlamda varlığının biçimlendiğı, şekil aldığı yer orasıdır. Bu, yetiştiğı topraklara derinden bağlı oluşun anlamlı bir ifadesidir. Geçmişe ait bütün değerlerin toplandığı yer olan toprak, Aytmatov anlatılarında “aşkın farklılıkları aşan gücünün, insanı içten değiştiren, dönüştüren ve evrenin ritmine katan yapıcı bir fenomen olarak karşımıza çıktığını” (Korkmaz 2008: 1) ifade eden Korkmaz'ın aşk konusundaki tespitinde olduğu gibi, kendini idrak etmenin, varlığını ve kimliğini korumanın en önemli koşullarından birisidir:

“Şimdi her şey akşama teslim oluyordu. Yalnız, insanlar, akşama sırtlarını çeviriyorlardı. Onlar, gündüzün ve sıcakın ve soğğun, karın ve ayazın, yağmurun ve rüzgârın çocuklarıydılar. Toprağı görmek istiyor, binlerce yıldan beri bu toprağı görerek, toprağı basarak, elleriyle toprağı tutarak yaşıyorlardı. Toprak onları kırıp eziyor, onlara bin türlü meşakkatler çektiriyor, onları öldürüyor, ama onlar gene de her şeyden çok toprağı seviyorlardı. Onları bu topraktan ayıracak hiçbir kuvvet yoktu. Bin yıllardan beri yaşayageldikleri bu topraklarda yaşayacaklardı; yıpranmış, yorgun vücutlarını bu toprağın altına gömecek, ancak o zaman, canlarını göğ, göğün sükût ve rahatına teslim edeceklerdi.” (Dağcı 2006: 16).

Bu satırlar, toprak aşkının, sadece kara bir sevda veya açgözlü bir sahiplenme olmadığını ifadesidir. Yazar, toprağın hayati, ahlaki, kültürel, toplumsal değeri üzerine vurgu yapar. Toprak; doğar, dirilir, gelişir, aşınır,

yaşlanır, ölür. Tekrar dirilir, yeşerir. Bu toprağın kendi yaşantısıdır. Bizim bilmemiz gereken gerçekse, toprağın her şeyin anası olduğu, toprağın da yaşadığı, canlı bir varlık gibi bağında insanları yaşattığı gerçeğidir.

Kırımlılar devamlılıklarını sağlamanın tek koşulu olarak görürler toprağı: “Kızıltaşlılar zayıf, biçare insanlardı. Topraktan başka bir şey görmüyor, hayvanlarından, çocuklarından başka bir şey düşünmüyorlardı. Onlar için hayat, toprak, bağ bahçe, sevgi ve ibadetti o kadar.” (Dağcı 2006: 228). Ne var ki bir süre sonra toprakla aralarındaki sevgi dolu bu ilişkiye siyasi bir unsur müdahale eder. Bu ilişkiyi ideolojinin doğrultusunda ve eskisinden farklı bir biçimde düzenler. Böylece toprak, kültürel vasfını tamamıyla kaybederek sadece üretim aracı olarak ideolojinin hizmetine girer. Toprağın asıl sahipleri ise bu siyasetin insan-toprak ilişkilerini aşacak bir despotime yönelteceğinin henüz farkında değillerdir: “Biz fakirlerin karnını ne Kala Mala doyurur ne de komolizma. Yemeğinizi yiyin de Allah’ın verdiği şükredin. Toprağımız var, suyumuz var. Ne lazım daha bize” (Dağcı 2006: 29). Toprağına şefkatle, gözü gibi bakan Cengiz Dağcı’nın kahramanları, tutku ve hırs, kolektifleştirmeyle Kırım coğrafyasını tahrip ederken, bu bozulmayı anlamakta güçlük çekerler: “Çaldık mı biz malımızı? Alnımızın teriyle kazandık. Toprağımız da atadan, babadan miras. Kimin toprağında gözümüz var ki, bizim toprağımıza göz koysunlar.” (Dağcı 2006: 68).

Toprakları kısa bir süre sonra ellerinden alınacak, gasp edilecek, buna rağmen ata topraklarına duydukları sevgi çoğalarak devam edecektir:

“Millet o ata yurdu seviyordu. Herşeyden, kendinden bile çok seviyordu. Bundan dolayı sessizdi, her zulme, her şeye razıydı, yalnız atalar, dedeler toprağında yaşasın. Bu son on yıl içinde, tarihlerin en kanlı faciasını geçirmiş kıyı boyu köyleri, gene de yavaş yavaş kalkınıyordu. Bağların kolhoz malı ilan edilmesine rağmen, köylü eski ata topraklarını gözbebeği gibi severdi. Mahsulünü, meyvasını toplayıp hükümete teslim ederdi. Sonra gidip, kooperatif kapılarında, bir kilo buğday için nöbete girer, gece yarısına kadar beklerdi. Elinden alınmış tarlasında, bağında bahçesinde iki büklüm çalışırken, atalar toprağına döktüğü gözyaşlarını yalnız kendisi bilirdi. Kimseye belli etmezdi, çünkü o toprak, o yurt onundu.” (Dağcı 2006: 42-43).

İnsan yaşamının zorunlu kuralları açısından toprak, en çok üretim sağlayan değerlerden biridir. Toprağına doğrudan ya da dolaylı yolla bağlı olan insanlar, bu kaynaktan üretim sağlarlar. Böylece yüzyıllardır sürüp giden hayat mücadelesinde toprak-insan ilişkisi sadece bireysel anlamda değil toplumsal anlamda da mutluluğu, uyumu ve dengeyi beraberinde getirir. Aşağıdaki satırlar, bu dengenin en güzel örneğidir:

“Artık gündüz olmuş, hayvanlar başlarını toprağın yeşil otlarına indirmişlerdi. İnsanlar elleri, kalpleri ve umutlarıyla toprağına eğiliyorlar, Kızıltaş’ın bütün hayatı toprağına sarılıyordu. Yüzlerce seneden beri atalarının,

dedelerinin ayaklarıyla açılmış yollarda öylesine kalabalık, öylesine canlı, tecrübeli bir hareket vardı ki! Hepsi de sanki birbirlerini kovalıyor, birbirinden daha önce tarlalarına varmak, topraklarına sarılmak istiyorlardı.”(Dağcı 2006: 32).

Bu satırlardan, toprağın sadece üretim bağlamında insani ihtiyaçların giderilmesi için kendisinden mutlaka yararlanılması gereken bir nesne olmadığı, toplumun özgür ve bağımsız yaşaması ve mülkiyet tasarrufu bakımından da yüzyılların mirasını içerisinde barındıran bir özne olduğu anlaşılmaktadır. Cengiz Dağcı, atayurduna da vurgu yaptığı bu satırlarda, toprağın atalarının ve dedelerinin ayaklarıyla açılmış ve böylesi kutsal bir eylemle kutsanmış kutsal bir toprak olduğunu vurgulamaktan geri durmaz. Toprağın bu anlamda kutsallığı, üzerinde yaşayan insanların; mülkünü, saadetini, zevkini, güvenliğini, inancını, kültürünü orada bulduğuna da işaret etmektedir. İnsan kendisini her şeyiyle toprağa vermeli, kimi zaman cömert, kimi zaman alabildiğine haşin olan toprağı ne şartta olursa olsun büyük bir aşkla sevmeye devam etmelidir: “Kızım hiç topraktan bıılır mı? Toprağın verdiği zevki, saadeti, insana dünyada hiçbir şey veremez. Evet, toprağın insana verdiğini hiçbir şey veremez derdi. Ama nasıl?”(Dağcı 2006: 47).

Toprakla insan arasındaki uyumun en güzel örneklerinden biri Onlar da İnsandı romanında Bekir ve toprak arasında geçen hayali diyaloglardır. Bu diyaloglar ana gibi gördüğü toprağa en gizli sırlarını açan ve ondan yardım dileyen Bekir’in kaderini toprağa nasıl bir kutsal bağla bağlandığının da ifadesidir:

“Toprak ağaçların garipliğini sanki hissediyor, ruhuyla Bekir’e şunları fısıldıyordu: Sen kabahati hiç kendinde bulmaz mısın Bekir? Sen hep her zaman haklı mısın Bekir? Bekir içinden toprağa cevap veriyordu: Haklı olduğum yerde kabahati üstüme alamam toprak...Gizlice etrafına bakıyor, dizleri arasından avuç avuç toprak alıyor, ata toprağını dudaklarına götürüp öpüyordu: Toprağım, toprağım, senden başka ben neyi severim bu dünyada?” (Dağcı 2006: 49).

Bekir’in toprağa duyduğu bu aşk, Kırım’a kendi ideolojilerini dayatmaya çalışan aktörlere karşı duracak gücü ve iradeyi veren özgürlük aşkıdır. Böylesi bir aşk, kişinin özgürlüğünü yaşaması için canını bile feda etmeye hazır olduğunun ifadesidir: “Sağdan soldan kulaklarına Rusya’da köylülerin elinden topraklar alınmış diyen haberler geliyor, ama bunun yalan olduğuna hiç şüphe etmiyordu. Çünkü alınan, verilen topraklar kim bilir nasıldılar? O ise senelerden beri ata mirası toprağında oturuyordu; ata toprağı ise öyle kolay kolay ne alınır, ne verilirdi.” (Dağcı 2006: 61).

Toprak aşkı, direnmeyi teşvik eden bir sevgidir. Sadece bireysel anlamda değil, o topraklar üzerinde yaşayan tüm insanları ortak özgürlüğe tabi kılar. Bu yüzden namusla eş anlamlıdır. Toprağı almak insanın canını almakla aynı

anlamı taşır. Ama toprak, insanın canı gibi sadece kendisine ait bir şey değildir. Baba ve ata toprağıdır. Millete aittir. O halde can, ne kadar kıymetli olursa olsun, ortaklığa vurgu yapan bir değer için feda edilebilir: “İnsanın toprağını almak olur mu? Toprak almak, can almak! Kim alır senin toprağını! Baba toprağı bu. Dünyada namus denen şey tükenmedi daha. Korkma, korkma.”(Dağcı 2006: 65).

Onların yedi göbek ataları bu toprağa kök salmış; bu toprağın, bu güneşin besiniyle büyümüş, dallanmışken, bu kökün bu topraktan çıkarılıp başka toprağa dikilmesi tamamıyla kuruyup gitmesi anlamına gelir. Bu toprak senelerden beri Nikola'nın boğazında bir kemik gibi durmuş, yutkunmuş ama yutulamamıştır. Şimdiyse yeni tiranlar ve bozguncular yarım kalan bu işi tamamlamaya muktedir görünmektedir. Toprağın insan yaşamındaki belirleyici rolünün dramatik ve keskin çizgilerle ifade edildiği aşağıdaki satırlarda, güneş ve toprak ya da bir başka deyimle yer ve gök, dünyanın iki ebedi varlığı, iki ebedi değeri olarak ortaya konur. Birincisi ikincisinin sonsuz büyüklüğünü ölçmekte ve onu aydınlatmaktadır. İkisini birbirinden ayırmanın imkânı yoktur. Ancak, kendi çıkarlarına, kendi hırslarına, kendi kusur ve erdemlerine göre hareket eden insanoğlu, toprağı yok ederek kendi varoluş alanlarını da tüketmektedir:

“Bekir, Bekir, canavar girdi memleketine görmüyor musun Bekir görmüyor musun? Toprağı karıştırıyor, yüzlerce yıllık meşeleri, çamları, servileri kökleriyle söküp çıkarıyor, tepeleri deviriyor, otları yakıyor, dedelerinizin kuru çatlak elleriyle taşı toprağı, çalı çırpısı temizlenmiş, cennete benzer bağlarınızı süpürüyor.”(Dağcı 2006: 134-135).

Toprak, ortaya çıkışı ve binlerce yıllık serüveniyle canlı bir varlıktır. “Yerin, toprak olarak, yani zemindeki toprak katmanı ve yeraltıyla kazandığı en önemli özelliklerden birisi onun sonsuz üretkenliği yani doğurganlığıdır.” (Eliade 2000: 248). İnsanların “Toprak Ana” adlandırmasının bu bağlamda bir anlamı vardır. “Benim sadık yârim kara topraktır.” gerçeğinde ifadesini bulan toprak ve insan ilişkisi, iki canlı arasındaki hayati alışverişe de vurgu yapar. Bu alışveriş ve ilişkinin sürmesi, hem hayatın hem de toprak ve insanın yaşamasının ön koşuludur. Bekir, kötü günlerin Kırım'a gelip yerleşmesinin ardından, gizli bir bağla bağlı olduğu toprakla dertleşir ve kendisini korumasını ister. İnsan ve toprak arasındaki varoluşsal ilişkinin ortaya konulduğu en önemli bölümlerden biri olan bu satırlarda yazar, Bekir ve toprak arasındaki diyaloglarla toprak ve insan arasındaki ilişkinin doğal plandaki arka yüzünü vermeye çalışır. Bu satırlarda toprak; üretimi, devamlılığı sağlayan, yaşamı yeniden yaratan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Özher'in tespitiyle, bu durum, toplumların arketiplerle kendilerini var eden değerleri öne sürüp var oluş kesinliğini sağlarken doğanın da kendi yasaları ile devinimini sürdürerek hem yaşaması hem de bünyesinde barındırdıklarına yaşam kaynağı olması düşüncesinin sağlamasıdır. Toprak ve su yaşamın kaynağı olduğu için kutsaldır

(Özher 2006: 85). Yaratıcı unsurlarına vurgu yapılarak, sessizce dinlendiği ifade edilen toprak, tıpkı canlı bir varlık gibi yeniden uyanmayı beklemektedir:

“Bekir ne kadar yol yürüdüğünü bilmiyordu. Birden ayakları altında yumuşak toprağı tanıdı, durdu. Başını göğsüne eğdi, gözlerini açtı, toprağa baktı. Evet, toprağıydı; güzel, ılık, kalbe yakın, dost toprağıydı, kendi toprağıydı bu. Başını kaldırdı, karşıdaki bayırda mahzun mahzun duran beş armut ağacına baktı. Uzun uzun baktı. Birden bire yere kapandı, toprağına sarıldı, ağlamaya başladı: Toprağım, ben seninim. Ben seninim toprağım! Beni bırakıp gitme gâvur Ruslara! Al beni, al! Korum beni, toprağım koru!”(Dağcı 2006: 238).

Toprak, anıların, hayal gücünün, manevi yaşantımızın, geçmişimizin bir parçasıdır. Onun yokluğu varlığımızda olmaz acılara sebep olur. İnsanın maddi bedeniyle bir başka toprak parçasında hayatını devam ettirmesi her zaman mümkündür ancak bu hayatın manevi olarak eksik, tamamlanmamış bir hayat olacağından şüphe yoktur. Birbirlerinden ayrılması mümkün olmayan toprak ve suyun insanlar arasında eşit paylaşılması gerektiği düşüncesi, insanoğlunun en önemli mutluluk kaynaklarından bir olarak karşımıza çıkar. Yazar, toprağı insanlardan ayırmaz, sık sık ikisinin arasındaki bağa dikkat çeker. Öyle ki, insanlar mutluydu toprak ta mutludur. Bekir’in yaşadıkları, onun toprak anaya yakarması için bir sebep olur:

“Söyle toprağım bana, neden seni bırakıp gideyim? Sen benim toprağım değil misin Benim atalarım burada doğdu, burada büyüdü, burada yaşadı, burada öldü toprağım... Ben senin taşını, çalını çırpını temizledim, seni cennet gibi güzel yaptım. Şikâyet etmedim. Şikâyet mi? Seni temizlerken ne kadar yorulduysa o kadar sevindim toprağım... Çok kere tanrıya su diye dua ederken seni gözyaşlarımla suladım toprağım.. Ben sonumu burada bekleyeyim. Seninle yaşamak, seninle ağlamak, seninle gülmek benim dünyada tek muradımdır. Atma beni toprağım. Bil ki bu kalp sensiz hiçtir, boştur, karanlıktır. Ben seninim. Beni kabul et.”(Dağcı 2006: 376).

Yurdunu Kaybeden Adam romanının kahramanı Sadık Turan’ı da kısa bir süreliğine Kırım’a dönerken benzer bir ruh hali içindedir: *“Ah benim yeşil yurdum! İki gün sonra toprağına ayak basacağım. Senin güneşinle içimi ısıtacağım. Evlerinden, tarlalarından atılmış, sabah akşam, kolhoz tarlasında çalışıp ağlayan kadınların, kızların, çocukların gözlerinden öpeceğim.”* (Dağcı 2004: 52).

Dağcı’ya göre, yüzlerce yıldır çalışma, gayret ve emek Kırım’ın bir vatan haline gelmesini sağlamıştır. Ancak, savaş, tiranlık, barbarlık onların da tepesinde dikilmektedir. İşin asıl acı tarafı da bütün bu olumsuzlukların Kırım’ın iradesine, isteğine ve arzusuna bağlı olmamasıdır. Kırım toprağının vatan haline getirilmesi Kırımlılara özgür yaşama imkânını vermiştir. Bu, yazara göre gurur duyulması gereken bir durumdur. Kırım haritada sıradan bir çizgiden ibaret değildir. Toprağın yüzlerce yıl içerisinde vatanlaşması,

insanların özgür yaşamaya hak kazanmalarını da sağlamıştır: *“Biz hür yaşadık! O toprağın taşını dikenini, biz, kendi ellerimizle temizledik. Bağları, bahçeleri, kemerleri, altın saraylarıyla o toprağı güneşli cennet haline biz getirdik... İstiklal yalnız harita çizmekle elde edilmiş gibi, Kırım topraklarını da haritaya katıyorlardı.”*(Dağcı 2004: 79).

Cengiz Dağcı'nın kahramanları ata toprağına bağlılığın hangi anlama geldiğini ve toprağı neden bağlanmamız gerektiğine sık sık vurgu yaparlar. Onlar, “onun için” ve “onun kucağında” ölmeyi asla reddetmezler. Kırım topraklarında tattıkları, teneffüs ettikleri özgürlük, başka topraklarda tadılan özgürlükle aynı değildir, aynı tadı vermez. Bu tadı verecek olan, delicesine bir tutkuyla bağlandığımız, yokluğu yerine ölümü tercih ettiğimiz ve doğduğumuz yer olan vatan topraklarıdır: *“Onların kandan ve ateşten gözlerini görüyor Selim. Onlar ateş püsküren dilleriyle: -Toprak bizim değil, milletindir. Toprağı vermeyiz!.. Canımızı al, toprağı bırak!.. Toprak bizim değil, milletindir!” diyorlardı Selim'e.*” (Dağcı 2011: 121).

Toprak tüm Kırimlılar için ortak bir değerdir. Korkmaz'ın ifadesiyle kişinin varlığını devam ettirmesini sağlayan bir bellek mekanı olan toprak, kendisiyle temasa geçildiğinde öleni dirilen, kişinin ayağı kalkmasını ve çevresini anlamlandırmasını sağlayan bir yaşam alanıdır (Korkmaz 2008: 30-31). İçinde yaşadığımız topluma/millete ait bütün birikimi içerisinde barındıran bu mekânlar, millete/topluma ait kimliğin korunmasında ve toplumsal bilincin sağlanması konusunda önemli görevler üstlenirler. Bir anlamda tarihselliğin içinde tüm kazanımlarımızın sığınağıdır. Toprağın yok olması, ortak sahip olduğumuz bütün değerlerin yok olması demektir: *“Ama siz ağacı budamıyorsunuz, Selim! Toprakta çıkarıyorsunuz, kökünden kesiyorsunuz. Sen bunu görmüyor anlamıyor musun? Binlerce yıllardan beri bu toprakta büyümüş, bu toprağı kök salmış ağacı toprakta çıkarıyor, kesiyor, paramparça ediyorsunuz! Sen bunu görmüyor musun, Selim?”* (Dağcı 2011: 138).

Badem Dalına Asılı Bebekler'de Haluk'un babasının Haluk'a söyledikleri de toprağı vatanlaştıran ortak değerler konusundaki tavrı belirginleştirmektedir: *“Bu toprağı kimseye veremeyiz. Topraksız biz, biz olmaktan çıkarız. İnsanlığımız beş paralık olur. Bu toprağın her karış yerinde bizim izlerimiz var. Bizim ellerimiz altında yeşerdi bu toprak...Bu toprak, toprakta öte bir şey, canımız bizim.”* (Dağcı 1970: 129).

Badem Dalına Asılı Bebekler romanında roman kahramanları Kırım topraklarına sahip çıkılması konusunda sık sık görüşlerini ortaya koyarlar. Bu toprağı bedenleriyle dokunmuşlar, ayaklarıyla basmış ve ilk nefeslerini orada almışlardır. Geceleyin milyonlarca yıldızı bir araya geldiği karanlık ve sonsuz gökyüzüne bakarken, dünyanın bir başka parçasında, bir başka toprakta

yaşamının mümkün olmadığı düşüncesinin lezzetine ilk defa orada varmışlardır:

“Ayrık otlar bastırdı her yerini. Tarlalara girilmez oldu. Neden mi? Bu toprakları bırakıp gittiler de ondan. Bu topraklar üstünde yaşatmadılar demesinler bana! Kırıp kestiler, öldürdüler derseler, ala derim...Kırıp kestiler elbet. Ama kırıp kesilenler bu topraklarda kaldılar. Biz bu topraklarda yaşadıkça insanız oğlum. Sağdan soldan haberler geliyor gene; toprağı elimizden alacaklarmış. Alacaklarsa canlarımızı alacaklar, toprağı değil. Sen az daha büyü hele; bu toprağın sırtını eşele, tarlaya gübre taşı, verimli yıllarda yüreğın sevin, verimsiz yıllarda yüreğın yansın; toprağı alın terini dök, sonra biri gelip sen bu topraklar üzerinde yaşamayacaksın; seni, eline ayağına kelepçeler takıp uzak ve belirsiz yerlere süreceğiz desin, bakayım o zaman nasıl laf edersin.” (Dağcı 1970:151).

Hem bireysel hem de toplumsal anlamdaki kazanımlarımızın ifadesi olan toprak, bizi, insan olarak yaşadığımız zeminde yükümlülüklerimizi yerine getirmeye zorlayan simge bir değerdir. Yaşadığımız zemin, ayaklarımız bastığımız toprak, belli bir yere bağlanmanın anılardan, emekten, duyularımızla hissettiğimiz renklerden, geçmişten geldiğini ifade etmektedir. Bu tavır, Şahin’in ifadesiyle, yurtlarını canları ile eş değer gören ve yurtları olmadan yaşaması mümkün olmayan insanların tavrıdır ve bu yönleriyle, James Joyce’nin İrlanda için yaşayan kahramanlarına benzer (Şahin 1996:211). Cengiz Dağcı, Dönüş romanında Veli ve Niyazi’yi toprağı bakışları konusunda karşılaştırarak, yukarıdaki düşüncelerin sağlamasını yapar: *“Ama bunu Veli başka türlü ben başka türlü hissediyordum. Kalbim ve ruhum şimdi üzerinde yuvarlandığım bu toprakla yoğrulmuş olduktan sonra üzerimizdeki onun mavi göğünden bir parça koparıp gider, çadırımı her yerde kurar, her yerde yaşayabilirdim. Veli’ye başkaydı. Başka bir toprakta yaşamak onun için ölüm demkti, ölümden daha kötü bir şeydi belki; şimdi de birbirimizin kucağında yuvarlanırken kopuk kopuk soluyorduk.”* (Dağcı 1975:17).

Bu satırlarda yer ve göğün karşısında insanın ne kadar küçük olduğu gibi tespitler yapan yazar, bir taraftan da bu topraklarda bütün zorluklarına rağmen neden insanların yaşamaya devam ettiğini sorgular. Bugünün gençleri arasında Niyazi gibi bu topraklarda yaşamaya istekli olmayanlar da vardır. Ama diğer yandan Veli gibiler de bu toprağı bağlıdır. Yazar, Veli karakteriyle toprağın kutsallığına işaret eder. Atalarının ölümlerini barındıran bu toprak ona da kucak açacak ve ruhunun ölümsüz ve hür olmasını sağlayacaktır. Kırım, o coğrafyanın unutulmaya başlamış kitabı olan toprağı vurgu yapar. Binlerce yıllık geçmişi hafızasında saklayan bir ömür kitabıdır. Veli, onu sımsıkı kuşatan, elini ayağını sımsıkı kuşatan bu bölgeye, bu topraklara ruhuyla saplanıp kalmıştır. Saplanmasını sağlayan şey, bu topraklardaki yaşanmışlıktır.

Cengiz Dağcı, tarih sahnesine çıktığından beri kimseye zulmetmemiş, düşmanlarına kin nefret beslememiş ama buna rağmen, hep sömürülmüş, tutsak edilmiş, ata yurtlarından sürülmüş bir milletin çocuğudur. Kendisinden olmayanı öteki bilmemiş, düşkün hallerine acımış, iyi niyet beslemiş ve her şeyden önce “insan” olarak görmüştür. Ama yapılan iyilikler, çekilen sıkıntılar onun yurdunu kaybetmesine engel olamamıştır: *“Minareler devriliyor, ocaklar söniyor, camiler kilise, ambar, Marksizma, Leninizma kulübü oluyor. Yüz yetmiş yıl! İşte kırlar boş, kırlar kara bulutların altında, vahşi rüzgârlarla beraber, milletim, senin “Aytır da ağlarım.” Diyen sesini dinliyor. Yüz yetmiş yıl...Hey gidi günler hey!...”* (Dağcı 2004:83). Yurdunu Kaybeden Adam’dan alınan bu satırlarda Kırım Türkü’nün acı türküsünü, devrimle birlikte başlayan sıkıntılarını görmek, duymak mümkündür. Topraksız, yurtsuz, malsız, mülksüz, manevi değerleri ayaklar altına alınmış, camileri yıkılmış bir toplumun “modern dünya”nın duymadığı, duymak istemediği çılgıdır bu. Bu çılgılık, 1917 Ekim İhtilali sonrası Kırım’ın Ruslar tarafından işgali ve böylece Kırım Türklerinin bağımsız yaşamının sona erdiğinin ifadesidir.

Dağcı, Kırımlıları öldükten sonra kendi küllerinden yeniden doğan anka kuşuna benzetir. Ona göre bugün komünist parti üyeleri de dâhil Kırım hasreti çekmeyen, Kırım topraklarına döneceği günü beklemeyen tek bir Kırımlı yoktur. Geçmişinden, topraklarından kopmuş bir toplum geleceğini kuramaz. Yurdunu Kaybeden Adam’ın Sadık Turan’ı izni olarak Kırım’a dönerken trenin penceresinden, memleketinin topraklarına bakarak, geçmişi ve çekilen sıkıntıları düşünür: *“Nogay bozkırları! Yüz yetmiş yıl kıyılara inerken toprağını avuç avuç alıp, titreyen dudaklarıyla öpen mazlum anaların; yerinden yurdundan atılan babaların, Aytır da ağlarım diyen seslerini dinlesin. Onların sesinde sen vardın, toprak! Onlar seni bırakmadılar, onlar senden kaçmadılar. Onlar yalnız sana bir de Allah’a bütün benlikleriyle bağlanıp yaşamak istediler. Yaşayamadılar, yaşatılmadılar...”* (Dağcı 2004:82). Bu satırlar, vatanından, toprağından binlerce kilometre uzakta yaşamak zorunda bırakılan Dağcı’nın, toprağı ve onun hafızasındakileri hatırladıkça ömrünü sonsuzluğa götüreceğine dair taşıdığı inancın sağlamasıdır aslında.

Yıllar geçtikçe yaralar biraz olsun iyileşmiş ancak yurt yarası onmamıştır Kırımlıların yüreğinde. Cengiz Dağcı’nın toprağa bağlılığı bu onmayışın bir ifadesidir. Yeni kuşaklar başka yurtlarda başka başka hayatlar kursalar da, Kırım’ı olduğu yerden kaldırıp yaşadıkları yere götürmeyi başarmak mümkün olmamıştır. Gözleri, canları, ruhları hep Kırımdadır. Çünkü Kırım onlar için sadece bir coğrafya terimi değildir. Kırım onların canlarına, iliklerine değin işlemiştir. İnsanın mutluluğu mazisine bağlıdır. Özgürlük çok farklı yerlerde tadılabilir. Kişi, tıpkı Cengiz Dağcı örneğinde olduğu gibi yaşamını bir başka ülkede sürdürmek zorunda kalabilir. Ama sonuçta kişinin kendi toprağına bağlandığı gibi ne dünya toprağına ne de yurdundan uzak yaşadığı bir başka ülkenin toprağına bağlanması mümkün değildir. Yansılar’da sık sık ölü

bedeninin Kırım'a gömülmesinden söz eden yazar, benzer bir düşünceyi Biz Beraber Geçtik Bu Yolu romanında da tekrarlar:

“Masalımsı bir görünüm değil bu. Farkındayım, sen ihtiyarladın. Vücudun güçsüz. Görme yeteneğin zayıf. Bir kolunda ben, öbür kolunda Ramila, seni Salgır'ın kıyılarında gezdireceğiz; Çukurca'nın bahçeleri içinde, Kayabaşı kırlarında gezindireceğiz; pırıl pırıl bir taksiye bindirip Soğuksu'yun kıyılarında götüreceğiz seni; Ayı Dağı'nın gerisinden Gurzuf'un göğsüne yükselen güneşin ışıklarında ısınacak horlanıp ihtiyarlanmış vücudun.” (Dağcı 1996: 277).

Sonuç:

Cengiz Dağcı'nın eserleri ata toprağına bağlılığın hangi anlama geldiğini ve toprağı neden bağlanmamız gerektiğini vurgulayan önemli metinlerdir. Vatan aşkıyla aynı anlama gelen toprak aşkının, kurumuş gönüllerde tekrar yeşermesi ve Dağcı'nın deyimiyle, “kızıl gardiyanların kültür katliamlarının durdurulup; kolhozların ortadan kaldırılmasının ardından; köylünün yeniden geleneksel toprak sevgisine kavuşması için” aradan çok uzun bir zamanın geçmesi gerekmiştir. Toprağı duyulan aşk, Kırım'a kendi ideolojilerini dayatmaya çalışan tiranların karşısında duracak, direnecek cesareti onlara verebilecek özgürlük aşkıdır. Kırım yüzyıllardır özgür ve bağımsız kalabilmişse bunu sağlayan şey, üzerinde yaşadıkları topraktır. Gerek Cengiz Dağcı gerekse romanlarının kahramanları, “onun için” ve “onun kucağında” ölmeyi asla reddetmezler. Bireysel ya da toplumsal anlamda toprağı duyulan aşk, insanları ortak özgürlüğe götürür. Özgürlüğün verdiği lezzeti uzak yurtların toprakları üzerinde tatmak mümkün değildir. Bu tadı verecek olan, delicesine bir tutkuyla bağlandığımız ve doğduğumuz yer olan vatan topraklarıdır. Cengiz Dağcı'yı toprağı yönelten şey, bir taraftan yurtlarının korunması için haksızlığa uğrayanların, yurtlarını korumak için zorlu bir mücadeleyi seçmiş olanların, bu erdemli tavırlarının toprağı duydukları sevgiden kaynaklandığını göstermek, diğer taraftan da kültürel ve sosyal anlamda köksüzlüğü/öksüzlüğü ortadan kaldırmaktır.

KAYNAKLAR

- Atatürk ve Toprak* (1972). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ÇAĞLAR BİRSel: (2008). *“Türk Mitolojisinde Dört Unsur ve Simgeleri Üzerine Bir İnceleme”*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇONOĞLU Salim: (1998). *“Yansılar'dan Yansıyanlarla Cengiz Dağcı I-II”*, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, 1998, s. 555-556.
- DAĞCI Cengiz: (2004). *Yurdunu Kaybeden Adam*, İstanbul, (8. b.), Ötüken Yay.
- DAĞCI Cengiz: (2006). *Onlar da İnsandı*, İstanbul, (8. b.), Ötüken Yay.
- DAĞCI Cengiz: (2006). *Biz Beraber Geçtik Bu Yolu*, İstanbul, (8. b.), Ötüken Yay.
- DAĞCI Cengiz: (1970). *Badem Dalına Asılı Bebekler*, İstanbul, Varlık Yay.

- DAĞCI Cengiz: (2011). *O Topraklar Bizimdi*, İstanbul, Ötüken Yay.
- DAĞCI Cengiz: (2006). *Korkunç Yıllar*, İstanbul, Ötüken Yay.
- ELIADE Mircea: (2003). *Dinler Tarihine Giriş*, İstanbul, Kabalıcı Yay.
- ESİN Emel: (2001). *Türk Kozmolojisine Giriş Toplu Eserler 1*, İstanbul, Kabalıcı Yay.
- Geography History Concepts*-Third Edition, Arild Holt-Jensen, Sage Publication, London 1999, s.158
- JUSDANİS Gregory: (1998). *Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür, Milli Edebiyatın İcat Edilişi*, İstanbul, Metis Yay.
- KAPLAN Mehmet: (1985). *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar Tip Tahlilleri 3*, İstanbul, Dergâh Yay.
- KOCAKAPLAN İsa: (2010). *Kırım'ın Ebedi Sesi Cengiz Dağcı*, İstanbul, Türk Edebiyatı Vakfı Yay.
- KOCAKAPLAN İsa: (1992). *Cengiz Dağcı'nın Dört Romanı*, Ankara, MEB Yay.
- KOLCU Ali İhsan: (2002). *Bozkırdaki Bilge Cengiz Aytmatov*, Ankara, Akçağ Yay.
- KORKMAZ Ramazan: (2008). *Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*, Ankara, Grafiker Yay.
- KORKMAZ Ramazan: (2008). "Aytmatov Anlatılarında Aşkın Eriştirici ve Dönüştürücü Gücü", *Bilig*, Yaz 2008 sayı 46, s. 1-8
- MONTGOMERY David R.: (2010). *Toprak Uygarlıkların Erozyonu*, (Çev: Emel Anıl), İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- ÖGEL Bahaeddin: (1993). *Türk Mitolojisi Kaynakları ve Açıklamaları İle Destan I*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yay.
- ÖGEL Bahaeddin: (1995). *Türk Mitolojisi Kaynakları ve Açıklamaları İle Destan I*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yay.
- ÖZHER Sema: (2006). "Beyaz Gemi Adlı Romandaki Yüce Birey Arketipi", *Bilig*, Bahar 2006, sayı 37.
- ŞAHİN İbrahim: (1996). *Cengiz Dağcı'nın Hayatı ve Eserleri*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay.
- ÜLKÜSAL Müstecib: (1980). *Kırım Türk Tatarları*, İstanbul, Baha Matbaacılık.
- Yİ-FU Tuan: (2005). *Mekân ve Yer: Humanistik Perspektif*, (Çev: Yılmaz Arı) 20. Yüzyılda Amerikan Coğrafyasının Gelişimi, Konya, Çizgi Kitabevi.
- VİROLİ Maurizio: (1995). *Vatan Aşkı Yurtseverlik ve Milliyetçilik Üzerine Bir Deneme*, (Çev: Abdullah Yılmaz), İstanbul, Ayrıntı Yay.